

Kozmetika a gyógyszerértárban

Beszélgetés dr. Kata Mihállyal, a fenti című könyv szerzőjével

részhallgatók ez irányú oktatását és a gyógyszerészek továbbképzését?

– Szegeden, a SZOTE Gyógyszerésztudományi Kar vezetése valóban az 1980/81. tanévben hirdette meg – dr. Erős István oktatótársam neve alatt – „A gyógyszeres kenőcsök, biokozmetikumok technológiai és biofarmáciai kérdései” c. speciál-kollégiumot. Az azóta eltelt bő két évtized alatt ezeken a kurzusokon sok száz gyógyszerész- és vegyészhallgató vett részt. Számos diplomamunkát is készítettek, s több előadást tartottak a Budapesten szervezett *International Congress on Cosmetics and Household Chemicals* rendezvényeken. Készült e témákból gyógyszerészdoktori értekezés is. Sőt, a *Herbária* – éppen a Gyógyszertechnológiai Intézet kutatásai alapján – az 1990-es évek elején „Galena” Éjszakai zsíros krém és Nappali hidratáló krém néven hozott termékeket forgalomba.

1996-ban a kari tanács döntése lehetővé tette számomra, hogy a tanév tavaszi szemeszterében a IV. évfolyamos gyógyszerészhallgatók részére „Kozmetikumok előállítása és vizsgálata” címmel magam is speciál-kollégiumot hirdessek. E tárgy témája szorosan kapcsolódik intézetünk tevékenységéhez, amelynek egyik alapvetési területe éppen a gyógyszeres kenőcsök és kozmetikai krémek tanulmányozása.

Nagy örömmel és örömeinkre szolgál, hogy miközben a hallgatók egy része eléggé rapszodikusán jár előadásokra, addig órámra a jelentkezők 70–80%-a részt vesz! Ugyanakkor nehézséget okozott a nagyszámú kozmetikai előirat leírása („lemásolása”), ezekből pedig elég sok volt. Emiatt 1999-ben – a hallgatók részére, magánkiadásban – jegyzetet jelentettem meg. Ennek második, javított és bővített változata 2000-ben már egyetemi jegyzetként került forgalomba.

Az elmondottak is igazolják, hogy a hallgatók valamilyen – számomra megfeszíthetetlen oknál fogva – e téma iránt komolyan érdeklődnek. Valójában ez nem csoda, mivel számos, közforgalmú gyógyszerértárban működő kollégánkról tudjuk, hogy a napi munkája mellett – mintegy ráadásul – kozmetikumok előállításával is foglalkozik, sőt e téren igen sikeres! Annak kell mondanom őket, mivel vonzáskörzetük határain túlra is szállítanak (pl. más megyékbe).

A dolog külön érdekessége, hogy e tevékenységük va-

lójában szinte kézenfekvő, mert a hagyományos kozmetikai krémek alapanyagai kiváló – gyógyszerkönyvi – minőségben állnak rendelkezésükre. Szakmai képzettségük alapján meg képesek – sőt minden más foglalkozásnál jobban képesek – e termékek elkészítésére.

Több kollégánk kifejezetten kozmetikumok kutatásával, előállításával, terjesztésével és forgalmazásával foglalkozik: pl. *Hangay György, Nagy Éva, Nagy Judit, Pál Zoltán* és felesége.

Nem utolsó sorban említem, hogy a kozmetikai ismereteket – a környező és távolabbi országok gyógyszerészképző helyeinek többségében (Belgrád, Krakkó, Marosvásárhely, Párizs, Pozsony stb.) – oktatják a hallgatóknak. Ez egyébként szinte magától értődik, mert a kozmetikumok készítésének évszázadokon át a gyógyszerértárak voltak a helyszínei. Számos híressé vált kozmetikai készítmény (Pond's krém, Nivea krém stb.) éppen gyógyszerészek révén indulhatott el világhódító útjára.

Végül megjegyzem, hogy egy kellemes krém kifejlesztése és elkészítése sikerélményt jelent. Növelheti a gyógyszerész imázsát, tekintélyt szerezhet számára mind az orvosok, mind a lakosság körében. Mellesleg önmaga is használja, és vele másoknak is örömet okozhat.

– Vajon felvehetik-e a versenyt a gyógyszerértárak a kozmetikai világcégekkel, amikor ezek újabbnál újabb kozmetikumokat állítanak elő és a kozmetikai kezeléseket is egyre inkább a szalonokban végzik? De másképpen is feltehetem a kérdést. A kozmetikumok több más termék-körhöz hasonlóan már régebben kiszorultak a patikákból. Van-e esély arra, hogy pl. ennek a könyvnek kapcsán a patika újra a kozmetikumok előállításának és forgalmazásának központja legyen?

– A kozmetikai ipar fontosságát jelzi, hogy a világon – az élelmiszeripar után – a kozmetikumok a második helyet foglalják el. A kozmetikai világcégek korszerű kozmetológiai kutatási hátterük birtokában napról-napra fejlesztenek ki újabb és újabb kozmetikai készítményeket. Értékesítési csatornáik jól szervezettek, reklám-tevékenységük példásan kiváló.

Ezek előrebocsátása után a kérdésre árnyaltan kell válaszolnom. A jogszabályi felhatalmazás ugyan megvan a kozmetikumok gyógyszerértári forgalmazására [7/1994. (IV. 20.) NM-rendelet], ám ez számos körülménytől függ. Városokban valószínűleg kisebb (lesz) a jelentősége. Községekben viszont, ahol nincs drogéria, nagyon is elképzelhetőnek tartom, hogy a gyógyszerértárak valamilyen szinten e tevékenységet elvállalják: a gyógyszerértár legalább annyira alkalmas e termékek forgalmazására – ha nem jobban –, mint az élelmiszerkereskedelem, mivel illeszkedik a profiljához. A helyesen megválasztott kozmetikum alapvetően bizalom kérdése is.

Az Európai Unió országaiban erre számos példát talál-

lunk. Az sem mellékes, hogy a kozmetikumok expediálását asszisztensek is végezhetik. A „kis pénz is pénz” elvéből egyenesen következik, hogy e szolgáltatásban a gyógyszerészek anyagilag is érdekelték lehetnek.

Persze, arról szó sincs, hogy versenyezni kellene vagy akárcsak érdemes is lenne a kozmetikai világcégekkel! Azt sem gondolom, hogy – általában – a magyar patikák valaha is a kozmetikumok előállításának és forgalmazásának centrumai lehetnének. Efölött már eljárt az idő. Azt azonban el tudom képzelni, hogy az igényes, szépülni vágyó lakosság – a gyógyszerével együtt – vásárolja meg a kozmetikumait.

– A „Kozmetika a gyógyszerésztárban” c. könyv egyik fejezete ismerteti a test- és bőrápolás szabályait, bemutat jó néhány kozmetikai kezelő eljárást, továbbá a kozmetikai és a kóros bőrelváltoztatásokat. Ezek az ismeretek nyilvánvalóan szükségesek, ha a patika kozmetikumokat állít elő és forgalmaz. De legalább ennyire fontosak lehetnek a bőrgyógyászokkal és a kozmetikusokkal való kapcsolat-tartáshoz. Vajon partnere lehet-e a gyógyszerész a bőrgyógyászoknak és a kozmetikusoknak? Milyen együttműködést tartana kívánatosnak ezekkel a szakemberekkel?

– Egy városrész, főként pedig egy község gyógyszerésze – együttműködve a háziorvossal (dermatológussal), az állatorvossal és a kozmetikussal – sokat lendíthet a lakosság egészségügyi kulturáltságának fejlesztése érdekében. Ezek az interperszonális kapcsolatok nagyon is személyektől függők, ám kialakulásukat a közös érdekek nagyban elősegíthetik, az OEP egyes rendelkezései (megszorító intézkedések) pl. egyaránt érintik mind a gyógyszerészeket, mind az orvosokat. Ennélfogva az orvos mindinkább természetes szövetségesre talál a gyógyszerészen.

A gyógyszerészek fiziológiai és patofiziológiai ismeretei egyenesen predesztinálják őket arra, hogy az előbbiek kompetens partnerei legyenek. Ha méltó és adekvát partner akar lenni, akkor természetesen ebben is el kell mélyedni és a naprakész tudást folyamatosan fejleszteni kell.

Fontos jogi és etikai kérdés, hogy a kozmetikus az egészséges bőr, fog stb. ápolására vállalkozik, míg a beteg szervek kezelése főként bőrgyógyászok és fogorvosok hatáskörébe tartozik. A helyzet ebben az esetben is sokkal összetettebb, mivel az orvos gyakran kozmetikai előkészítés után veszi kezelésbe a páciens, más részről a gyógyult beteg vendégként kerülhet utókezelésre a kozmetikushoz. Magisztrális készítmények előállításával éppen ehhez kapcsolódhat a gyógyszerész.

A hobbi-állattartás fellendülése és az állatok részére szervezett szépségversenyek egyenesen provokálhatják a köztisztelőnek örvendő gyógyszerészt, hogy állatkozmetikai kérdésekben tanácsaival segítse a tulajdonosokat. Ehhez viszont jól felfogott érdekünk együttműködni az állatorvossal.

Beszélgésekből tudom, hogy helyenként jők, sőt példásan jők e kapcsolatok. Úgy vélem azonban, hogy ezek alakításában még nagy lehetőségek rejlenek.

– Tizenkilenc csoportba sorolja háromszáznegyven összetételű ad meg, a különböző krémektől a hajápoló és borotválkozó szereken keresztül egészen a depilátorokig. Az előiratokhoz az alapanyagok jellemzőit és a technológia leírását is csatolja, sőt ahol indokolt, a kozmetikum használatát is mellékel. Az előiratok túlnyomó többsége a gyógyszerésztárakban gond nélkül elkészíthető, viszont közé tett olyan recepteket is, amelyek előállításához az alapanyagok egy része – tudtommal – a gyógyszer-nagykereskedelemben nem szerezhető be és a patikai felhasználása sem lehetséges. Miért tartotta fontosnak, hogy ezek az összetételek is szerepeljenek a könyvben?

– A könyv receptjeinek csaknem 1/3-a csupán például szolgál, nem gondolom ugyanis, hogy bárkinek kedve támadna fogkrémek vagy fürdősók készítésére vállalkozni. A kozmetikai krémek, továbbá az ajak- és hajápolási szereket egy része, összesen az előiratok 2/3-ának gyógyszer-tári elkészítése lehetséges.

Ezekhez mintegy 50 olyan anyag ismertetését is megadom, amelyek itthon nincsenek gyógyszer-tári forgalomban. Ezek egy kisebb részét a hazai gyógyszeripar is alkalmazza (Carbopol-ok, Cremophor-ok, Luviskol és Teginacid). Az F-vitamin olajos oldata Erdélyben forgalomban van. A többiek bemutatásával egyrészt tudásanyagot szándékoztam nyújtani a készítményekhez, másrészt segítséget kívántam adni, hogy kísérletező kedvű kollégáink fantáziáját megmozgassam.

Az avokádó-olaj, búzacsíra-olaj, izopropil-mirisztát, jojoba-olaj, karnaubaviasz, körömvirág-olaj, kukoricacsíra-olaj, mandula-olaj és purcellin-olaj értékes kozmetikai alapanyagok, s mint ilyenek, a kozmetikai alapanyagok nagykereskedőtől beszerezhetők.

– Technológusként nyilván szomorúan látja, hogy a magisztrális gyógyszerkészítés a patikákban visszaszorulóban van, aminek szakmai és gazdasági okai is vannak. Ez a könyv ezt a folyamatot talán megállíthatja, de ehhez a gazdasági feltételek változtatása is szükséges. El tudja képzelni, hogy a kozmetikumok esetében feloldanak az ár-szabályozást, hiszen végül is nem gyógyszerekről van szó?

– A magisztrális gyógyszerkészítés – sajnálatomra – valóban átalakulóban, pontosabban visszaszorulóban van, akadnak helyek, ahol már csupán kenőcsöket és gyermekgyógyszereket rendelnek. Gyakoriságuk néhány % körül ingadozik, aminek valóban, szakmai és gazdasági okai vannak. Városok egyes gyógyszerésztáiraiban elkészítik e gyógyszereket, máshol elhárítják, ami jogszerűtlen és anetikus!

Egy-egy oldat elkészítési díja 20 Ft, ha óránként ötöt elkészítünk, ez 100 Ft, alig egy buszjegy ára. Ugyanakkor a vízvezeték-szerelő óradíja legalább 2500 Ft! Másrészt a törzskönyvezett szerek árreése az EU-ban sehol sem ilyen alacsony, és hazánkban egyetlen kereskedelmi ágazatban sem kisebb 25%-nál.

Ebből kitűnik, hogy mi az álláspontom. Azonban ez is összetett kérdés. Minden hónapban van 1–2 ilyen-olyan

egészségügyi nap, amelyeken az orvosok a szakmáról beszélnek. Hálapénzről soha! Ezzel szemben mi, gyógyszerészek – most már évek óta – egyébről sem tudunk nyilatkozni, mint az árrésről! Mintha a szakma csak ebből állna...

A politika és az egészségügyi kormányzat álláspontja eddig olyan volt, amilyen. A lakosság szimpátiája is csökkenően van (hol az az idő, amikor 8–10 évvel ezelőtt a lakosság szolidáris volt a gyógyszerészekkel?) Rossz rá gondolni, mi lesz, ha ez így folytatódik...

Az, hogy mindez kedvezőre változzék, rajtunk is múlik, főként azokon, akik nyilatkoz(hat)nak. Tenni viszont lehet és kell is: *a napisajtóban a professzionális kérdéseknek kell előtérbe kerülniük, miközben érvényesíteni kell a gyógyszerészet gazdasági érdekeit* (és sokkal kevesebbet írni róla a sajtóban). Abban lehet bízni, hogy – még néhány év és – az Unióban úgyis „minden a helyére kerül”. Addig valószínűleg nem oldják fel a kozmetikumokra vonatkozó árszabályozást.

– *Professzor Úr! Ön szerint milyen jövője van a patikai gyógyszerkészítésnek?*

– Eddigi fejtegetéseimből kitűnhet, hogy a magisztrális gyógyszerkészítés mellett vagyok. Az a véleményem, hogy a gyógyszerkészítéshez és a gyógyszerek expediálásához kizárólag a gyógyszerészek értenek és ennek folytatására csak nekik van felhatalmazásuk. A világ jobbik részén ez mindenhol így van, ahol pedig nem, ott botrány botrányt követ. Ezzel párhuzamosan „mind többen látnak fantáziát” a gyógyszerészetben. Így nem csoda, hogy a gyógyszerészet egyes területein alul vagyunk reprezentálva.

Vannak előnyei a magisztrális gyógyszerrendelésnek: egyéni kezelés lehetősége, frissen készített jó minőségű gyógyszer – különösen a szemcseppek, dermatológiai szerek, gyermekgyógyszerek – biztosítása, kedvezőbb

(olcsóbb) árfekvés és hasonlók. Ez adja a kérdés aktualitását is. Valakiknek e téren is kezdeményezniük kellene.

S vannak feltételei is: ilyen valóban az alapanyagok beszerzése és biztosítása, a jövedelmezőség kérdése, az orvosok vényírási képessége stb. Restellem leírni, hogy ez egyébként a gyógyszerész etikus kötelessége is (mert ki ért a magisztrális gyógyszerkészítéshez, ha nem a gyógyszerész). Más részről senkit sem lehet számára gazdaságtalan tevékenységre kötelezni. Tehát valakiknek itt is volnának feladataik.

Be kell látnunk, hogy a magisztrális gyógyszerkészítés a világon mindenhol csökken, s hosszabb távon a globális tendenciákat biztosan mi sem vagyunk képesek befolyásolni. Értelmetlen is lenne. Addig azonban a fenti előnyök még valameddig érvényesek, kihasználhatók és a szakmai tisztesség is ezt kívánja.

Ami a magisztrális gyógyszerek minőségbiztosítását illeti, a gyógyszerészet 760 éves történetében mindig is kötelező előírás volt a jó minőségű gyógyszer, és pedig egy-egy országban egységes áron és mindenki számára. A kifejezés ma divat is. Bár tudom, a minőségbiztosítás nem csupán a minőség hagyományos biztosítását jelenti, ám ha 750 éven át ezzel nem volt gond, nem hinném, hogy éppen most okozna problémát.

Összegezve úgy vélem, hogy a „mindennapos hajtásban” a magisztrális gyógyszerek mellett a kozmetikumok készítése is közel áll a gyógyszerészekhez és szakmai kihívást, szakmai kalandot jelenthet, forgalmazásukra lehetőség van, ami egyúttal gazdasági előnyökkel is jár.

– *Köszönöm az interjút.*

Hankó Zoltán

Cosmetology in the pharmacy. Conversation with Prof. dr. Mihály Kata, author of a book with the above title

MGYT TOVÁBBKÉPZÉS – 2001 ● Klasszikus gyógyszerészi ismeretek

Sopron szeptember 29–30. (szombat-vasárnap)
 Budapest I. október 10–11. (szerda-csütörtök)
 Debrecen november 10–11. (szombat-vasárnap)
 Szeged, november 17–18. (szombat-vasárnap)
 Pécs november 17–18. (szombat-vasárnap)
 Lillafüred* november 24–25–26. (szombat-vasárnap-hétfő)
 Budapest II. december 1–2. (szombat-vasárnap)

A 15 órás akkreditált tanfolyamokon a részvételi díj: 12 500 Ft, az MGYT tagjai részére: 9500 Ft.

A továbbképzéseken sikeres teszttel
30 pont szerezhető.

*A Palota Szálló**** 2 ágyas szobáiban történő elhelyezésnél szombat délutántól hétfő délutánig a teljes ellátás (reggeli, ebéd, vacsora, kávé szünetek) díja: 25 800 Ft, az egyágyas szoba felára: 7600 Ft.

A tavaly jelentkezetteket nyilvántartjuk, az új jelentkezéseket a mellékelt jelentkezési lapokat kitöltve és az MGYT címére elküldve fogadjuk el.